

КОНЦЕПЦІЯ розвитку гірських територій українських Карпат

Проблема, яка потребує розв'язання

Карпатський регіон є одним з найпривабливіших географічних регіонів Центральної та Східної Європи, який має стратегічне значення у розвитку територій восьми держав, зокрема України.

У Карпатському регіоні зосереджений значний рекреаційний, оздоровчий та історико-культурний потенціал. На території України розташовано сім об'єктів, які включено до всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Чотири із зазначених об'єктів розташовані на території Карпатського регіону, два з них є транснаціональними.

Українські Карпати як гірський регіон, що характеризується високим природно-ресурсним потенціалом і важливим геополітичним розташуванням, мають велике значення для соціально-економічного розвитку Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей, на території яких вони розташовані.

Більшість гірських територій, які розташовані на висоті 400 метрів над рівнем моря і вище, є важкодоступними. Ресурсний потенціал зазначених територій, на яких проживає 978 тисяч громадян у 715 населених пунктах, не реалізований, а рівень їх соціально-економічного розвитку значно нижчий, ніж в цілому в Україні, що призводить до низької якості життя населення, до нарощування диспропорцій в системі господарських комплексів та погіршення інвестиційної привабливості гірських територій, зростання диференціації основних соціально-економічних показників, посилює депресивність та дотаційність таких територій, призводить до погіршення їх екологічного стану, втрати потенціалу для відновлення розвитку та стримує збалансований розвиток областей, на території яких розташовані Карпати.

Основними причинами виникнення зазначених проблем розвитку гірських територій, а також причинами погіршення їх соціально-економічного та екологічного стану є:

відсутність послідовної державної політики, спрямованої на комплексний розвиток гірських територій та задоволення потреб громадян, які на них проживають;

відсутність інтегрованої схеми планування гірських територій Карпат, пов'язаної з реалізацією положень Генеральної схеми планування території України, схем планування території Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей;

нерозвиненість транспортних мереж, соціальної, енергетичної та телекомунікаційної інфраструктури;

низький рівень використання рекреаційного, туристичного та людського потенціалу для економічного розвитку регіону;

часті повені та зсуви ґрунтів, які спричиняють руйнування транспортної та інженерної інфраструктури, а також створюють ризик для сільськогосподарської діяльності, що призводить до зниження рівня доходів населення та зростання рівня бідності;

нерівномірність забезпечення центрами первинної медичної (медико-санітарної) допомоги, низький рівень якості та доступності первинної медичної допомоги;

обмеженість ресурсів місцевих бюджетів у зв'язку з низьким рівнем підприємницької ініціативи та поширенням практики реєстрації суб'єктів господарювання не за місцем провадження господарської діяльності;

низький рівень внутрішніх та зовнішніх інвестицій в розвиток гірських територій;

недостатність та неефективне здійснення природоохоронних заходів;

ведення лісового господарства з переважним здійсненням суцільнолісосічних рубок та обмеженим застосуванням природозберігаючих лісових технологій;

низький рівень інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу гірських територій України.

Мета і строки реалізації Концепції

Метою Концепції є визначення пріоритетних напрямів розвитку гірських територій, створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для сталого розвитку гірських територій українських Карпат, підвищення їх конкурентоспроможності, поліпшення якості життя та економічного благополуччя населення, що на них проживає.

Концепцію передбачається реалізувати протягом 2019-2027 років.

{Абзац другий розділу “Мета і строки реалізації Концепції” в редакції Постанови КМ № 880 від 20.10.2019}

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Реалізація Концепції здійснюватиметься шляхом створення умов для комплексного і сталого розвитку гірських територій українських Карпат на основі раціонального і невиснажливого природокористування, мобілізації та концентрації ресурсів для розвитку зазначених територій, координації дій органів влади, розвитку державно-приватного партнерства, ефективного використання існуючих фінансових інструментів.

Для досягнення мети необхідно розробити та здійснити такі заходи:

щодо формування конкурентної економіки гірських територій:

- забезпечення розвитку традиційних і найбільш перспективних для регіону видів господарської діяльності лісового та сільського господарства шляхом запровадження природозберігаючих інноваційних технологій, а також екологічно безпечних видів промислової діяльності, включаючи переробку місцевих сировинних ресурсів, розвиток альтернативної енергетики;

- сприяння розвитку державно-приватного партнерства щодо будівництва та модернізації інфраструктурних об'єктів;

- розроблення та забезпечення реалізації економічних проектів із пріоритетних для гірських територій напрямів соціально-економічного розвитку;

- удосконалення механізмів державної підтримки фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та малого і середнього підприємництва на селі;

- створення кластерів та інших новітніх організаційних форм виробничо-господарської діяльності;

- забезпечення розвитку транскордонного та міжрегіонального економічного співробітництва;

щодо скасування інфраструктурних обмежень, розбудови просторово збалансованої виробничої і соціальної інфраструктури:

- розроблення схеми планування гірських територій українських Карпат, у якій будуть враховані пропозиції щодо розвитку господарського комплексу, транспортної та інженерної інфраструктури, системи розселення, поліпшення стану навколишнього природного середовища, природно-заповідного фонду, збереження історико-культурної спадщини та розвитку туристичного потенціалу регіону;

- забезпечення розбудови транспортної мережі, систем зв'язку і телекомунікацій та мереж електропостачання;

- забезпечення реконструкції вулично-дорожньої мережі поселень, будівництва та доведення до рівня європейських стандартів доріг, мостів і штучних споруд, які сполучають гірські населені пункти та адміністративні центри;

- забезпечення розбудови та облаштування вздовж автомобільних доріг велосипедних доріжок та об'єктів дорожнього сервісу, зокрема майданчиків для відпочинку та короткочасної зупинки автомобілів, видових майданчиків, пунктів приймання їжі та питної води;

- відновлення та розвиток об'єктів соціальної інфраструктури (закладів освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, охорони правопорядку, фізичної культури і спорту), комунального господарства та підприємств побутового обслуговування в гірських населених пунктах;

- сприяння розвитку ринкової інфраструктури - створення розгалуженої мережі оптово-роздрібних ринків;

щодо розвитку туристичного потенціалу:

- створення загальнодержавної інформаційної мережі у сфері туризму та курортів, зокрема шляхом розвитку відповідної мережі інформаційних центрів у регіонах;

- забезпечення збереження та підтримки історико-культурної спадщини та традиційних ремесел місцевого населення, виробництва та продажу місцевих виробів, предметів мистецтва та народної творчості, збереження традиційної архітектури, особливостей землекористування, місцевих порід тварин та різноманіття культивованих рослин і сталого використання дикорослих рослин у Карпатах;

- створення умов для подальшого розвитку сільського та екологічного туризму в Карпатському регіоні;

- забезпечення збалансованого використання природних лікувальних та рекреаційних ресурсів, збереження здатності природних комплексів до самовідтворення;

- прокладення нових та облаштування існуючих туристичних, зокрема велосипедних маршрутів поблизу визначних пам'яток історії, культури та архітектури;

- забезпечення планування територій і розвитку транспортної інфраструктури з урахуванням особливостей гірського довкілля, необхідності охорони територій, які є шляхами міграції тварин, або тих, що мають міжнародне значення, охорони біологічного різноманіття та ландшафтів, а також територій, що мають особливе значення для туризму;

- сприяння популяризації українських Карпат як привабливого туристичного регіону для зростання туристичних потоків;

- сприяння транскордонному співробітництву для підтримки розвитку сталого туризму;

- забезпечення доступності об'єктів туристичної інфраструктури для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення;

щодо забезпечення екологічної безпеки:

- забезпечення розвитку екологічної мережі в Карпатах як складовій частини Всеєвропейської екологічної мережі, створення та підтримання Карпатської мережі природоохоронних територій, а також здійснення заходів щодо збереження та сталого управління на територіях, розташованих за межами природоохоронних територій;

- забезпечення відновлення лісів та оптимізації структури ландшафтів;

- збереження, стале використання та відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття на території Карпат;

- запобігання забрудненню поверхневих і підземних вод;

- поліпшення санітарно-гігієнічного та екологічного стану населених пунктів, створення безпечних для життя і здоров'я людини умов шляхом впровадження сучасних систем збирання, вилучення, переробки та знешкодження відходів, зокрема побутових, а також будівництва систем каналізації;

- забезпечення будівництва та модернізації протиерозійних, гідротехнічних, протикарстових, протилавінних споруд, а також проведення заходів із захисту від підтоплення і затоплення, спрямованих на запобігання розвитку небезпечних геологічних процесів, проведення заходів щодо хімічної меліорації ґрунтів;

- проведення заходів із захисту ґрунтів від деградації та опустелення;

- запобігання рекреаційній деградації ландшафтів.

Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме ефективному територіальному розвитку Карпатського регіону та дасть можливість забезпечити:

вирівнювання диспропорцій в регіональному розвитку шляхом реалізації спільних проектів, спрямованих на розв'язання проблем розвитку Карпат;

підвищення конкурентоспроможності гірських територій шляхом започаткування нових виробництв, збільшення кількості робочих місць, підвищення рівня зайнятості населення;

посилення економічної співпраці в регіоні шляхом розвитку туризму, збереження історико-культурної спадщини, розвитку макрорегіональних інноваційних екосистем;

просторовий розвиток регіону шляхом виявлення інвестиційно привабливих територій та територій, що потребують державної підтримки, на підставі результатів аналізу територіальних особливостей з метою створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;

підвищення транспортної та інформаційної доступності на гірських територіях;

охорону навколишнього природного середовища шляхом раціонального управління природними ресурсами, диверсифікації джерел енергії, додержання норм екологічної безпеки та запобігання природним катастрофам;

активізацію міжрегіонального та транскордонного співробітництва, спрямованого на розвиток гірських територій.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Фінансування заходів з реалізації Концепції здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у межах бюджетних програм, затверджених на відповідний рік, а також за рахунок міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.